

# KASB-HUNAR TA'LIMI

Профессиональное образование  
Professional education

Ilmiy-uslubiy, amaliy, ma'rifiy jurnal  
2023-yil, 2-son

## Muassislar:

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi,  
Pedagogik innovatsiyalar, professional ta'lim  
boshqaruv hamda pedagog kadrlarni qayta  
tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti

**Bosh muharrir:** Z.Y.XUDAYBERDIYEV

**Ijrochi direktor:** H.SIROJIDDINOV

## Tahrir hay'ati:

M.XOLMUXAMEDOV, R.X.JO'RAYEV,  
A.Q.JALALOV, A.R.XODJABAYEV,  
J.SH.SHOSALIMOV, A.NABIYEV,  
A.A.HASANOV, H.SIROJIDDINOV,  
K.M.GULYAMOV

Jurnal 2000-yildan nashr etila boshlangan.  
O'zbekiston matbuot va axborot agentligida  
2007-yil 3-yanvarda qaytadan ro'yxatga olinib,  
0109-raqamli guvohnoma berilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Vazirlar  
Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi  
tomonidan 2017 yil 29 avgustdagi 241/8 qarori  
bilan Pedagogika fanlari bo'yicha dissertatsiyalar  
yuzasidan asosiy ilmiy natijalarni chop etishga  
tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

**Manzil:** 100095, Toshkent sh., Olmazor tumani  
Universitet ko'chasi, 2-uy  
**Tel.:** 90-979-75-89; 94-677-90-32;

**E-mail:** kasbhunartalimi@mail.ru,  
ksbjurnal@inbox.uz.

## Nashr uchun mas'ul

H.Sirojiddinov

## Sahifalovchi:

I.Sirojiddinov

Tahririyat fikri muallif nuqtai nazariga to'g'ri  
kelmasligi mumkin.

Tahririyatga yuborilgan maqolalar tahrir etilmaydi  
va egasiga qaytarilmaydi.

Jurnaldan ko'chirib bosilganda "Kasb-hunar ta'limi"  
jurnalidan olingani izohlanishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 31.01.2023-yil.  
Bichimi 60x84 1/8

Bosma tabog'i 10. Adadi 60 nusxa.  
Buyurtma "PROFIEDUPRESS" MChJ  
bosmaxonasida chop etildi.

Korxona manzili: Toshkent shahri, Sirg'ali tumani,  
Yangi Sirg'ali ko'chasi, 18-uy

# МУНДАРИЖА

Akayeva N.M. Ta'lim tizimini isloh etishdagi huquqiy ta'limni o'rni ..... 3  
Норкулов Х.Д. Миллий кадриятлар асосида ўсмирларни оилага тай-  
ёрлашнинг ўзига хос хусусиятлари ..... 7  
Karimov F.X. O'rta yoshdagi 45-60 yoshli erkaklar uchun jismoniy  
tayyorgarlikni hisobga olgan holda sog'lomlashtiruvchi mashqlar  
jamlanmasini ishlab chiqish ..... 13  
Qodirov S.P. Fizika ta'limida zamonaviy axborot texnologiyalaridan  
foydalanishning nazariy asoslari ..... 16  
Xo'djanov A.R. Yunon-rum kurashchilarning chidamliligini oshirish  
texnikasi va taktikasi ..... 21  
Tursunov Q.N., Totliyev O'.X., Tursunova R.Q., Isanova M.G'. Milliy  
dastur talablaridan kelib chiqib boshlang'ich ta'limda tenglamalarni  
o'rganishga innovatsion yondashuv ..... 25

Dushaboyev H.A. Bo'lajak professional ta'lim o'qituvchilarini  
tayyorlashda zamonaviy didaktik vositalaridan foydalanishning o'ziga  
xos xususiyatlari ..... 31

Turanazarova N.R. Pisa xalqaro baholash dasturi uchun topshiriqlar  
tayyorlashda matnlarining ahamiyati ..... 36  
Sultanov R.O., Xurramov A.J. Robototexnika kursini takomillashtirish  
(kelajak kasblari bo'yicha mutaxassislar tayyorlash uchun) ..... 40  
Мансурова Т.Т. Инглиз ва ўзбек тилларида ёрдамчи сўзларнинг уму-  
мий тавсифи ва уларни ўқитиш усуллари ..... 44  
Adizova N.B., Jamolova L.I. Interfaol metodlar va ulardan ta'lim  
jarayonida foydalanish ..... 48  
Adizova N.B., Nazarova M.X., O'ktamova M.A. Boshlang'ich sinf  
o'quvchilarining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning metodologik  
asoslari va ilmiy-nazariy ahamiyati ..... 52  
Hasanova S.F. O'zbek o'quv lug'atlarining istiqloq davri taraqqiyoti va  
bugungi kundagi holati ..... 56

Kulboyeva D. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining texnologiya fani  
asosida kreativlik qobiliyatini shakllantirish ..... 61

Боймуродов А.Х. Таълим жараёнини ташкил этишда индивидуал ён-  
дашув ..... 65  
Botirova Sh.I., Yo'lchiyeva M.M. Ingliz tilini o'qitishda qo'shiq  
materiallaridan foydalanishning nazariy asoslari ..... 70  
Сулаймонова З.З., Сулаймонова Т.З. Бўлажак бошланғич синф  
ўқитувчиларини маънавий-ахлоқий тарбиялашда касб тайёргарлиги-  
ни шакллантириш методикасининг натижавий шакллари ..... 76  
Обиджанов У. Бўлажак ўқитувчиларни ўқувчиларни биология фани-  
нинг замонавий ютуқлари билан таништиришга тайёрлашда илмий-  
лик тамойилидан фойдаланиш ..... 83  
Adizova N.B., Boymurodova S.I., To'rayev S.D. Boshlang'ich sinf  
"ona tili va o'qish savodxonligi" darsliklaridagi komikslar asosida  
o'quvchilarni og'zaki va yozma nutqni shakllantirish ..... 87  
Xasanova O.Q. Xatolarni kelib chiqishiga sabab bo'luvchi omillar haqida  
ayrim mulohazalar ..... 92  
Qodirova S.P. Fizika ta'limida zamonaviy axborot texnologiyalaridan  
foydalanishning nazariy asoslari ..... 97  
Норқўзиева М.А. Талабаларнинг касбий барқарорлигини шакл-  
лантиришда ривожлантирувчи таълим технологияларининг аҳамия-  
ти ..... 103  
Sattorova M.B. Талабаларнинг касбий барқарорлигини шаклланти-  
ришда ривожлантирувчи таълим технологияларининг аҳамияти .. 107  
Мадғофурова Д. Фарзанд тарбияси ўзбек оилаларида нажот ва саод-  
дат масаласидир ..... 111  
Xujanazarova G.G'. Ilmiy-texnik matnlarni tarjima qilish jarayonidagi til  
va madaniyat muammolari ..... 116  
Eshonqulova Sh.E., Eshonqulov Sh.U. O'quvchilar fikrlash  
qobiliyatlarini o'stirishda mashqlar sistemasi va testlar majmualaridan  
foydalanish ..... 120  
Muxametov A.M. Jismoniy mashg'ulotlar, jamoat sport va salomatlik  
tadbirlaridagi yuklamalarni takomillashuvining ilmiy va metodologik  
asoslari ..... 129

## INTERFAOL METODLAR VA ULARDAN TA'LIM JARAYONIDA FOYDALANISH

ADIZOVA NODIRA BAXTIYOROVNA

BDPI dotsenti

JAMOLOVA LUBAT ILXOMOVNA

BDPI magistranti

**Annotasiya:** Maqolada interfoal metodlar foydalanib ta'lim jarayonini tashkil etish borasidagi fikrlar ilgari surilgan. Ushbu maqolaning maqsadi – o'quvchi – talabalarni dars mashg'ulotlari jarayonida interfaol vositalardan foydalanishning eng samarali usullarini aniqlash va ta'lim muassasalari o'quv fanlarini o'qitish jarayonida turli metodlardan foydalanish.

**Kalit so'zlar:** interfoal, raqamli ta'lim, integrasiya, tarmoq, metod.

**Аннотация:** В статье выдвигаются идеи организации учебного процесса с использованием интерактивных методов. Целью данной статьи является определение наиболее эффективных методов использования интерактивных средств в ходе занятий и использование различных методов в процессе преподавания учебных предметов в общеобразовательных учреждениях.

**Ключевые слова:** промежуточный, цифровое образование, интеграция, сеть, метод.

**Abstract** In the article, ideas on organizing the educational process using interactive methods are put forward. The purpose of this article is to determine the most effective methods of using interactive tools in the course of classes and the use of various methods in the process of teaching educational subjects in educational institutions.

**Keywords:** interfoal, digital learning, integration, network, method

Zamonaviy ta'limni tashkil etishga qo'yiladigan muhim talablardan biri ortiqcha ruhiy va jismoniy kuch sarf etmay qisqa vaqt ichida yuksak natijalarga erishishdir.

Bugunki kunda bir qator mamlakatlarda o'quvchilarning o'quv va ijodiy faolliklarini oshiruvchi hamda ta'lim tarbiya jarayonini samaradorligini kafolatlovchi interfaol metodlarni qo'llash borasida katta tajriba to'plangan bo'lib, ushbu tajriba asoslarini tashkil etuvchi metodlar INTERFAOL METODlar nomi bilan kiritilmoqda. Quyida ta'lim amaliyotida foydalanilayotgan interfaol metodlardan bir nechtasining mohiyati va ulardan foydalanish borasida so'z yuritamiz:

Interfaol asosida dars jarayonini tashkil etilganda:

1. O'quvchining o'zaro faolligi

oshadi, hamkorlik, ijodkorlikda ishlash ko'nikmalari shakllanadi.

2. O'quv, reja, dastur, darslik, standart. meyor, qo'llanmalar, mavzu mazmuni bilan ishlash malakalari shakllanadi.

3. Ta'lim mazmunini, ma'ruzasini mustaqil mutoola qilish, ishlash, o'zlashtirish kundalik shaxsiy ishlariga aylanadi.

4. O'quvchi erkin fikr bildirish, o'z fikrini himoya qilish, isbotlay olish, tasdiqlay olishga odatlanadi.

5. Eng muhimi o'quv jarayonida didaktik motivlar vujudga keladi.

Ya'ni, o'quvchining ehtiyoji, hoxish-istagi qondiriladi. O'quv-biluv jarayonida o'quvchining manfaatdorligi oshadi. Bu holat o'quvchini o'quv maqsadlariga erishishda yuqori bosqichga ko'taradi. Darsni interfaol metodlarda tashkil

etishning qanday afzalliklari mavjud. O'qitish mazmuni yaxshi o'zlashtirishga olib keladi. "O'z vaqtida o'quvchi-o'qituvchi-o'quvchilar orasida ta'limiy aloqalar o'rnatiladi". O'qitish usullari ta'lim jarayonida turli xil ko'rinishlarda kechadi.

O'quv jarayonida o'quv ehtiyojini qondirish bilan birgalikda yuqori motivasiyaga ega bo'ladi. O'quvchilarda o'zaro axborot berish, olish, qayta ishlash orqali o'quv materiallari yaxshi o'zlashtiriladi.

O'quvchida o'zaro muloqotga kirishish, fikr bildirish, fikr almashinish ko'nikmalari shakllanadi.

O'quv jarayonida – o'quvchining o'z-o'ziga baho berishi, tanqidiy qarashi rivojlanadi. O'quvchi uchun dars qiziqarli va mazmunli o'qitilayotgan fanga aylanadi, o'qish jarayoniga ijodiy va mustaqil yondashishga harakat qiladi va har bir daqiqani g'animat deb biladi. Muhimi o'quvchilarda:

- o'quv mehnatiga o'zida hoxish-istak uyg'ota olishga;
- har qanday vaziyatda faollik ko'rsata olishga;
- ayniqsa, hozirgi tezkor axborot manbalaridan unumli foydalana olishga kunikmalari shakllanadi. Shuning uchun ham, hozirgi kunda o'quvchining o'z-o'zini rivojlantirish texnologiyasini yaratish pedagogika va didaktika fanlari oldida o'z yechimini kutayotgan dolzarb muammolardandir.

Barkamol shaxs ta'limoti tadriji.

Komil inson, barkamol shaxsni har tomonlama kamol toptirish muammosi ko'pgina tadqiqotlarning predmeti bo'lib kelgan. Ayrim tadqiqotchilar –komil inson muammosini hozirgi davrda o'rganish mumkin emas degan qarashlari, tasavvuf tariqasi namoyondalari komil inson

"Ollohning diydoriga erishgan, buyuk shaxs" degan xulosaga kelganlar. Barkamol shaxsni shakllantirish ta'limoti bir necha yillik tarixga ega.

Komil inson, avvalo, qahramonlik eposlarida, ertaklarda, xalqning ideali orzusi sifatida ifodalanadi. Ularning badiiy obrazi tasvirlanadi, ya'ni xalq pedagogikasida barkamol shaxs metodi atroficha o'z aksini topgan. Lekin, mavjud real shaxsni har tomonlama kamol toptirish, barkamol shaxs sifatida shakllantirish muammosi ilmiy jihatdan hal etilmog'i lozim.

Barkamol shaxsning shakllantirish borasidagi ilmiy manbalar eng qadimgi yozma yodgorliklardan bo'lmish "Avesto" da o'zining dastlabki ifodasini topgan. U ko'p asrlar davomida ilmu ma'rifatni o'rgatish, axloq-odob fazilatlarini tarbiyalashda dasturilamal vazifasini bajargan. Jumladan, yaxshilik va ezgulikni ulug'lab "Yaxshilik va ezgulik yaratish uchun kishi tinmay mehnat qilishi, o'z qo'llari bilan noz-ne'matlar yaratishi lozim". "Mehnat qilmaydigan odam! Sen haqiqatdan ham tilanchilar qatorida yot eshiklarga ta'zim qilib, abadul-abad bosh egib turursan" deb dangasalik va ishyoqmaslikni qattiq qoralaydi. "Avesto"dagi urf-odatlar, rasm-rusmlar, tabiatni e'zolash, atrof-muhitni pok saqlash borasidagi fikrlar diqqatga sazovor bo'lib, ular inson kamoloti uchun "ahloq kodeksi" vazifasini bajaradi. Komil inson ta'limoti tadrijida jahon pedagogikasi, falsafa fanida tan olingan qadimgi boshqa mamlakatlar faylasuflarining qarashlari ham o'ziga xos ahamiyatga ega.

Biz O'zbekistonda komil inson ta'limotining rivojlanishi mintaq xususiyatidan kelib chiqadigan barkamol shaxsni shakllantirish muammosini o'rganishni – maqsad qilib qo'ydik. Chunki,

ta'lim-tarbiya tizimini takomillashtirish, uni amalga oshirishda barkamol shaxs – modelini aniqlash muhimdir. Shuning uchun, barkamol shaxs ta'limoti taraqqiyotining har bir bosqichini tahlil etish muhim ahamiyatga ega.

Bu borada Sharq Renessanssining birinchi bosqichi IX-XII asrda Farobiy, Al-Fargʻoniy, Ahmad ibn Abdulloh at-Termiziy (IX asr), Beruniy, Ibn Sino, Yusuf Hos Xojib (IX asr) larning ta'limoti alohida oʻrin tutadi. Bu davrda barkamol shaxs modeli oʻziga xos konsepsiyasida ifodalanadi. Farobiy barkamol shaxsda aqliy, estetik, jismoniy, mehnat fazilatlarini uygʻunligini asoslaydi. Oʻzida 12 ta tugʻma xislatni mujassamlashtirishgan kishigina axloqiy komil inson boʻlishi mumkinligini taʼkidlab, ularni birma-bir sanab oʻtadi. U “Fozil jamoa”, “Fozil shaxar” barpo etishning mumkin sharti – bilimlarni egallashdan iborat deb biladi va bilimlarni – til ilmi, tibbiyot ilmi, mantiq ilmi, matematika ilmi, siyosiy bilimlarga ajratadi.

Shuningdek, ta'lim-tarbiyaning mohiyatini, bir-biridan farqini “Ilmlar tasnifi” asarida insonni oʻrganishni birinchi oʻringa qoʻyadi. Insondagi bioquvvatlar tizimini beradi. Abu Nasr Farobiy barkamol shaxsda kasb tarbiyasi yetakchilik qilishi “tarbiyaning raisi” boʻlishini taʼkidlaydi. Beruniy esa barkamol shaxsni shakllantirishni butun borliq, koinot bilan bogʻliq holda oʻrganishni tavsiya etadi. U insonning axloqiy kategoriyalari haqida “Toʻgʻrilik va haqiqat”, “Yaxshilik va yomonlik”, “Rostlik va yolgʻonchilik”, “Faxrlanish va gʻamginlik”, “Gʻazab va ilmsizlik”, “Halollik va haromlik”, “Doʻstlik va dushmanlik”, “Xalqlar doʻstligi va tinchligi uchun kurash” va boshqa xususiyatlarni kishilarning tabiati bilan

bogʻlaydi. U oʻzining “Qadimgi xislatlari: taqvodorlik, toʻgʻrilik, oʻzini saqlash, dindorlik, odillik, insoniy kamtarlik, latofat, sobitqadamlik, ehtiyotkorlik, saxiylik, muloyimlik, siyosat va boshqarish ishlarida bilimdonlik, tadbirkorlik, toʻgʻri taxmin qila bilish va bulardan boshqa aqlga sigʻmaydigan kishi bayon etib tugata olmaydigan (yahshi) sifatlardan iboratdir” deydi. Shuningdek, ushbu asarda koʻpgina xalqlarning urf-odatlarini tahlil etadi.

Buyuk tabib va olim Ibn sino insonni jismoniy va ma'naviy uygʻunlik qonuniyatlari nuqtai nazardan oʻrganadi. Uning tib, mantiq, hikmat, falakiyat va boshqa qator ilmlarga doir asarlari asrlar davomida oʻsha insonning jismoniy va ma'naviy kamoloti uchun xizmat qilib kelmoqda. Uning asarlarida buyuk hakim kishilardagi mehr-shavqat, sahovat, sabr-toqat, qat'iyat, jasorat, tirishqoqlik, mehnatsevarlik, ahdga vafo, ziyraklik, kamtarlik, shirinsoʻzlik, burch, ishonch, sadoqat kabi ezgu sifatlarini talqin qilingan, insonlarning bu sifatlarga erishish yoʻllari ilmiy va amaliy jihatdan tahlil qilingan. Alloma “Tib qonunlari” asarida insonni tugʻilgandan boshlab tarbiyalash lozimligi haqidagi fikrni tibbiy nuqtai nazardan asoslab berish bilan birga, bu tarbiyani qay yoʻsinda va qanday yoʻnalishlarda olib borish kerakligini batafsil bayon qiladi.

Yuqoridagi mavzuni oʻquvchilar turli interfaol metodlar orqali mustaxkamlab borishi maqsadga muvofiqdir.

Oʻzbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgan kundan boshlab xalq milliy ta'lim-tarbiyasiga juda katta eʼtibor berib kelinmoqda. Maktablarda va akademik liseylar amaliyotida buning yaqqol namunasini koʻrish mumkin. Davlatning bu boradagi sa'y harakatlarining ijobiy

natija berishi esa muayyan darajada mazkur muassasalarda o'qitiladigan umumiy o'rta ta'lim o'quv fanlarini o'qitish saviyasi,

darajasi va samaradorligiga bogʻliq. Zero, qadrlar jamiyat taraqqiyotining asosiy omilidir.

1. Н.Н. Азизходжаева “Педагогик технология ва педагогик маҳорат”. Тошкент, 2005.
2. Ў.Қ.Толипов., М.Усмонхўжаева “Педагогик технологияларнинг татбиқий асослари” Т-“ФАН” 2006 йил.
3. Н.Саидахмедов “Педагогик маҳорат ва педагогик технология” Т-2002 йил.
4. Ж.Ғ.Йўлдошев., Ф.Йўлдошева., Г.Йўлдошева “Интерфаол таълим -сифат кафолати” Тошкент-2008 йил.
5. Т.Ғаффарова “Бошланғич таълимда замонавий педагогик технологиялар” Тошкент – “Тафаккур” 2011 йил.
6. [www.ziyonet.uz](http://www.ziyonet.uz)
7. [www.google.uz](http://www.google.uz)
8. [www.pedagog.uz](http://www.pedagog.uz)
9. [www.istedod.uz](http://www.istedod.uz)